

Kansalaisten käsitykset elinluovutuksesta 2017

Yhteenveto

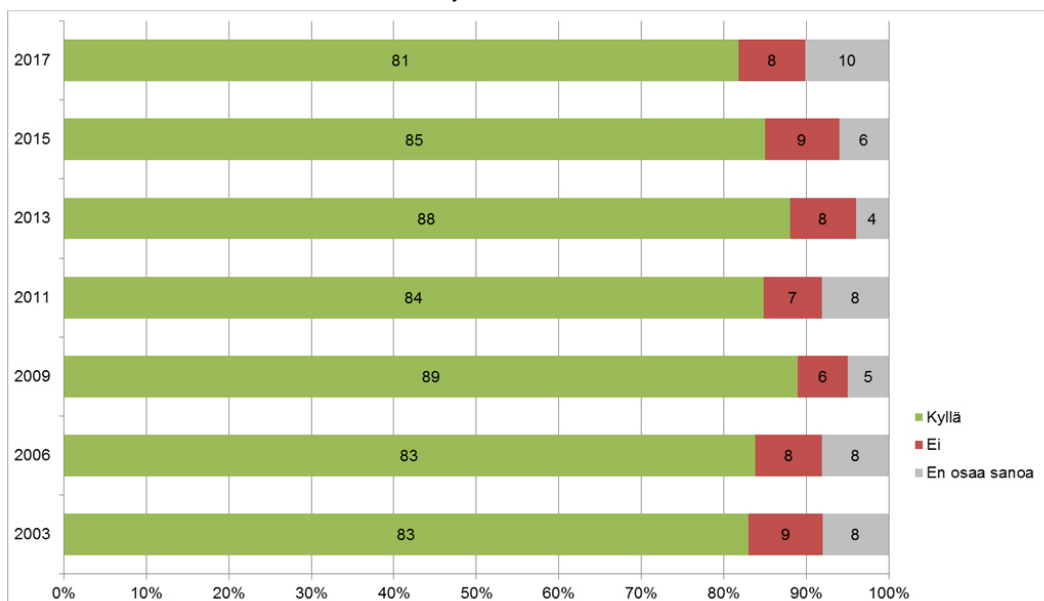
Kyselytutkimuksessa tarkasteltiin suomalaisten käsityksiä elinluovutuksesta sekä heidän tietoisuuttaan elinluovutuskortista. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi kansalaisten valmiutta siihen, että heidän elimiään voitaisiin kuoleman jälkeen käyttää toisen ihmisen sairauden hoitoon sekä valmiutta itse vastaanottaa siirtoelin. Vastaajilta kysyttiin tuntevatko he elinluovutuskortin ja ovat he allekirjoittaneet sen. Tutkimuksessa tiedusteltiin, tietävätkö heidän lähiomaisensa heidän elinluovutustahdostaan ja ovatko he itse tietoisia lähiomaistensa tahdosta. Lisäksi selvitettiin vastaajien tietoisuutta siitä, että terve aikuinen ihminen voi luovuttaa toisen munuaisensa läheiselleen tämän sairauden hoitoa varten sekä periaatteellista valmiutta luovuttamisen. Erikseen tiedusteltiin myös elinluovutusta koskevista tiedonlähteistä sekä siitä, keskustellaanko asiasta tällä hetkellä julkisuudessa sopivasti, liikaa vai liian vähän.

Tutkimusta varten haastateltiin 1000 suomalaista Suomen Gallupin puhelinomnibustutkimuksen (CATIBUS) yhteydessä 20.2.–3.3.2017 välisenä aikana. Haastateltu joukko edustaa 15–79-vuotiaita suomalaisia pl. Ahvenanmaan maakunnassa asuvat. Tulosten virhemarginaali on keskimäärin ± 3 prosenttiyksikköä. Tutkimuksen toimeksiantaja on Munuais- ja maksaliitto ry. Tutkimus on toteutettu vastaavalla tavalla ja ajankohtana sekä osin samansisältöisenä aikaisemmin vuosina 2003, 2006, 2009, 2011, 2013 ja 2015.

Suhtautuminen elinluovutukseen ja elinsiirtoon

Neljä viidestä eli 81 prosenttia aikuisväestöön kuuluvasta suomalaisesta on periaatteessa suostuvainen antamaan kuolemansa jälkeen elimiään toisen ihmisen sairauden hoitoon. Tähän ei olisi valmis 8 prosenttia. Kantaansa ei osaa sanoa 10 prosenttia.

Valmius luovuttaa elimensä kuoleman jälkeen.

Siirtoelimen vastaanottamisellekaan ei ole mitään periaatteellisia esteitä. Valtaenemmistö eli 88 % totesi, että jos sairauden hoito vaatisi tätä toimenpidettä, se voitaisiin hyvin tehdä. Tähän ei olisi valmis 5 prosenttia. Käsitys on ollut vankkumaton jo pitkään.

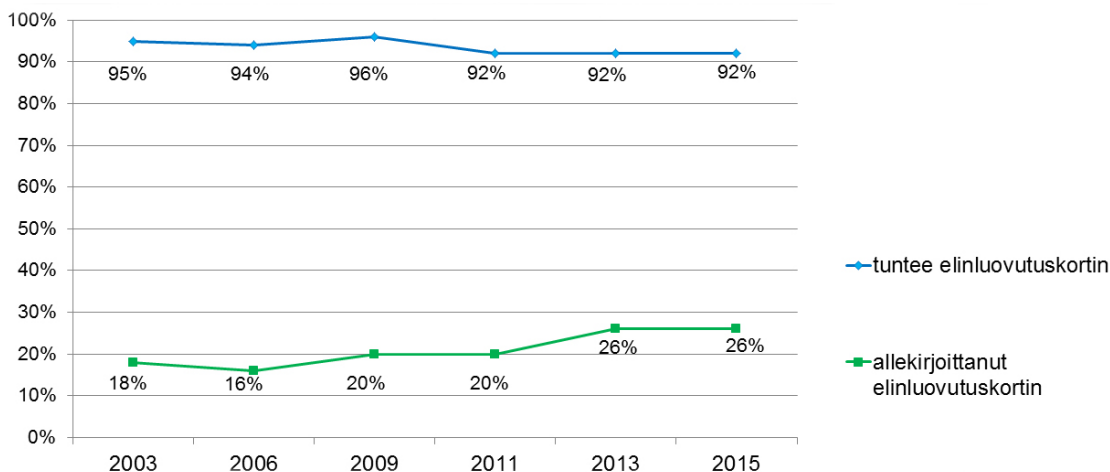
Tutkimukseen osallistunut joukko oli tässä suhteessa harvinaisen yksimielinen. Kaikkien tutkittujen väestöryhmien selkeät enemmistöt sekä ottaisivat vastaan siirtoelimen, mikäli heidän terveystilanteensa sitä edellyttäisi että suostuisivat siihen, että heidän elimiään käytetään heidän kuolemansa jälkeen toisen ihmisen sairauden hoitoon.

Pieni osa aivan iäkkäimmistä suhtautuu asiaan muita varauksellisemmin. Luovuttamista koskevassa kysymyksessä tämä ryhmä oli 15 prosentin ja siirtoelimen vastaanottamiseen liittyneessä 12 prosentin suuruinen. Muita vähäisiä eroja saattoi löytää esim. poliittiselta vakaumukseltaan ja sitä kautta arvomaailmaltaan erilaisten ihmisten väliltä. Tosin siinäkin kyse oli enemmän sävyeroista kuin mistään varsinaisesta näkemysten vastakkainasettelusta. Perussuomalaista ja keskustalaisista hieman pienempi osa kuin muiden suurimpien puolueiden kannattajista antoi periaatteellisen suostumuksensa sille, että omia elimiä voitaisiin hyödyntää kuoleman jälkeen toisten ihmisten sairauksia hoidettaessa. Perussuomalaisistakin useampi kuin kolme neljästä suhtautuu ajatukseen myötämielisesti. Vasemmistoliittolaisista tätä mieltä oli 93 ja Vihreän liiton kannattajista jopa 97 prosenttia.

Tietoisuus elinluovutuskortista

Elinluovutuskortin käsite on tuttu valtaosalle suomalaisista. 93 prosenttia kertoo olevansa vähintään siitä tietoinen. Vain 7 prosentille se on tyystin tuntematon asia. Vaikka kortin tunnettuus kansalaisten parissa on erittäin suuri, vain runsas neljännes (26 %) on allekirjoittanut sen. Toisaalta elinluovutuskortin on allekirjoittanut runsas miljoona suomalaista, koska haastateltava joukko edustaa noin 4,2 miljoonaa.

Oletteko allekirjoittanut elinluovutuskortin tai oletteko ainakin tietoinen siitä?

Korttia koskeva tieto tavoittaa varsin hyvin kaikkiin väestökerrostumiin kuuluvat suomalaiset. Vain alle 25-vuotiaiden ja opiskelijoiden (kyseessä ovat pitkälti samat henkilöt) parissa siitä tietämättömien määrä ylittää keskimääräisen. Kaikkiaan 14 prosenttia näihin väestöryhmiin kuuluvista ei tunne korttia. Kortin allekirjoittaminen on keskimääräistä yleisempää ns. nuorille aikuisille 25–34-vuotiaille sekä 35–49-vuotiaille. Lähes kaksi viidesosaa näihin ryhmiin kuuluvista kertoi allekirjoittaneensa kortin.

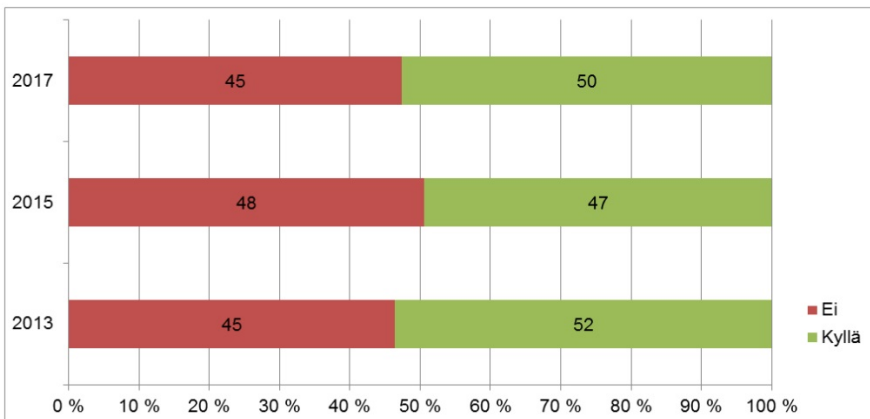
Eri ammattiryhmistä ylemmät toimihenkilöt osoittautuivat joukoksi, joka on ollut muita aktiivisempi elinluovutuskortin allekirjoittamisessa. Heistä joka kolmas on allekirjoittanut. Niin on tehnyt yhtä suuri osa pääkaupunkiseudulla asuvista ja naisista vielä hieman useampi (35 %).

Elinluovutustahdon tunteminen

Puolet vastanneista, tasan 50 %, arveli läheisen tietävän heidän elinluovutustahtonsa. Elinluovutukseen myönteisesti suhtautuvista 50 % arveli läheisen tietävän tahdon, mutta vain 44 % niistä, jotka suhtautuvat luovutukseen kielteisesti.

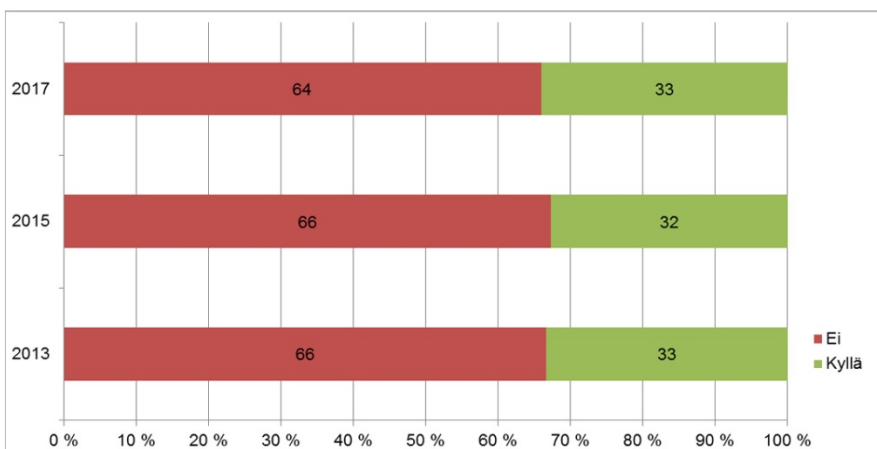
Myönteisesti suhtautuvista naisista 57 prosenttia kertoi heidän läheisensä olevan tietoisia heidän valmiudestaan luovuttaa elimiä. Miehistä vain 42 prosenttia kertoi vastaavasta. 35–49-vuotiaista 56 % lukeutui tähän joukkoon, 50–64-vuotiaista 51 prosenttia, mutta alle 25-vuotiaista vain 42 prosenttia.

Läheiseni tietävät myönteisen elinluovutustahdoni.

Vain joka kolmas, 33 %, kertoi tietävänsä, mikä heidän kaikkein läheisimmän omaisensa elinluovutustahto on. 35–49-vuotiaat ovat lähimpänsä tahdosta parhaiten perillä oleva väestöryhmä. Heistä 41 prosenttia kertoi olevansa siitä tietoinen. Ylempien toimihenkilöiden ja yrittäjien parista löytää hieman enemmän kuin muista ammattiryhmistä niitä, jotka ovat perillä lähimmän omaisensa elinluovutustahdosta. Suurimpien puolueiden kannattajista asia on parhaiten tiedossa vihreillä (40 %).

Tiedän läheiseni elinluovutustahdon.

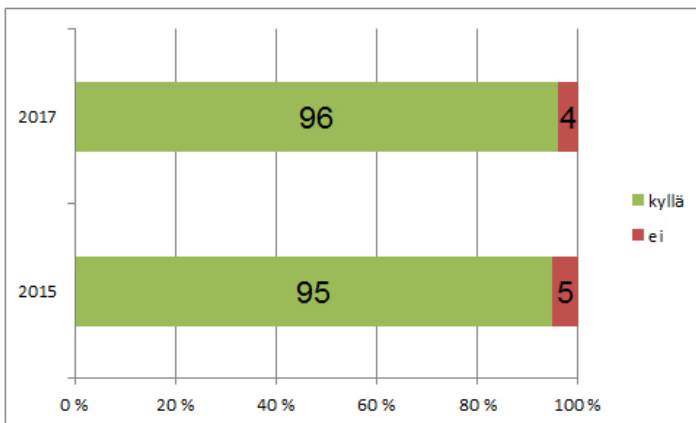

Elävä munuaisen luovutus

Suurin osa, 96 prosenttia koko vastaajajoukosta tiesi, että terve aikuinen voi luovuttaa toisen munuaisensa läheiselleen, jos tämän sairauden hoito vaatisi sitä. Valtaosa, 87 prosenttia, olisi myös valmis munuaisensa läheiselleen.

Tietämyksessä ei ollut havaittavissa väestöryhmäkohtaisia eroja. Sama pätee melkein yhtä hyvin myös arvioihin luovuttamisesta. Tosin alle 25-vuotiaat, ylemmät ja alemmat toimihenkilöt, kokoomuslaiset sosialidemokraatit sekä vihreät ovat tutkituista väestöryhmistä ne, joihin kuuluvista vähintään yhdeksän kymmenestä voisi tarvittaessa toimia luovuttajana.

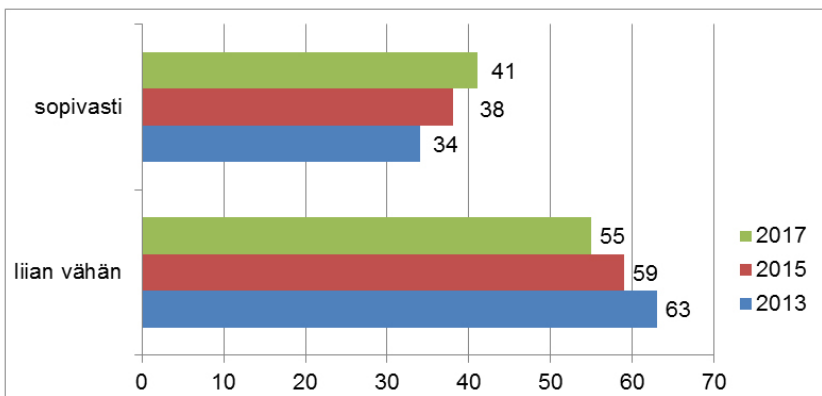
Tietoisuus siitä, että terve aikuinen voi luovuttaa toisen munuaisensa läheiselleen.

Elinluovutuksesta käytävä julkinen keskustelu

Enemmistön eli 55 prosentin mielestä elinluovutuksesta käydään tällä hetkellä liian vähän julkista keskustelua. Runsaan kahden viidesosan (41 %) mielestä keskustelun määrä on tällä hetkellä sopiva. Aiempaa hieman useampi pitää tämänhetkisen keskustelun määrää sopivana. Vain marginaalinen (alle prosentin suuruinen) joukko on sitä mieltä, että sitä on liiaksi. Neljä vastaajaa sadasta ei osannut tai halunnut ottaa asiaan kantaa. Siitä, kun asiaa tutkittiin ensimmäisen kerran (2013) tilanne on tasaisesti muuttunut vähä vähältä myönteiseen suuntaan.

Julkisuudessa keskustellaan elinluovutuksesta

Ylemmissä toimihenkilöissä on yhtä paljon (47 %) niitä, jotka kaipaavat aiheesta enemmän keskustelua kuin niitä, joiden mielestä sitä on tällä hetkellä sopivasti. Muiden tutkittujen väestöryhmien enemmistöt kaipaavat aiheesta enemmän puhetta. Etenkin moni pääkaupunkiseudulla asuva (64 %), työväestöön kuuluva (59 %) sekä vasemmistoliittoa (59 %) tai vihreitä kannattava toivoo, että elinluovutuksesta keskusteltaisiin enemmän.

Elinluovutusta koskevat tiedonlähteet

Joukkotiedotusvälineet ovat tavalliselle kansalaiselle tärkeimmät elinluovutusta koskevan tiedon lähteet. Kaksi kolmesta, 66 prosenttia saa informaatiota televisiosta ja radiosta. Sanoma- tai aikakauslehdet muodostavat tärkeän tietolähteen melkein yhtä monelle (63 %). Ystävät ja tuttavat ovat kolmanneksi hyödynnettyin informaatiolähde. Heihin (44 %) turvaudutaan useammin kuin perheenjäseniin (33 %).

Kaksi viidestä (41 %) kertoi saaneensa tietoa erilaisista elinluovutusta koskevista kampanjoista ja mainoksista. Niiden merkitys on yhtä suuri kuin internetin. Se puolestaan on astetta – paria tärkeämpi lähde kuin sosiaalinen media. Useampi kuin joka neljäs eli yli 1,1 miljoonaa suomalaista on saanut elinluovutusta koskevaa informaatiota sosiaalisesta mediasta. Sosiaalista mediaa hyödynnetään nyt hieman enemmän kuin kaksi vuotta sitten. Internetin ja kampanjoiden painoarvo on entinen.

Työ- ja opiskelupaikka sekä lääkärit ja muut terveydenhuollon ammattihenkilöstöön kuuluvat olivat muut listatut informaatiolähteet. Runsas neljännes kertoi saaneensa niistä elinluovutusta koskevaa tietoa.

Joukkotiedotusvälineet, niin sähköiset kuin painetutkin, ovat sitä tärkeämpiä mitä iäkkäämmästä henkilöstä on kyse. Eri ammattiryhmistä eläkeläiset turvaavat niihin kaikkein voimakkaimmin. Sanoma- ja aikakauslehdistä tietoa saa lisäksi keskimääräistä useampi ylempi toimihenkilö ja yrittäjä. Ystävät ja tuttavat sekä oma perhe ovat tärkeitä lähteitä joukon nuorimmille ja heistä suurimmaksi osaksi koostuville opiskelijoille. Myös keskimääräistä useampi vihreä ja keskustalainen nimesi ystävät ja tuttavat tärkeäksi informaatiolähteekseen.

Naiset panevat merkille miehiä useammin erilaiset elinluovutusta käsittelevät kampanjat ja mainokset. 25–34 -vuotiaat ovat panneet ne paremmin merkille kuin muihin ikäryhmiin kuuluvat, pikkukaupunkilaiset useammin muualla asuvat. Vasemmistoliittolaisista ja vihreistä suurempi osa kuin muiden suurten puolueiden kannattajista on havainnut ne. Työ- tai opiskelupaikan kautta saatava tieto on merkittävää alle 25-vuotiaille ja opiskelijoille. Työ- ja opiskelupaikka on naisille tärkeämpi tietolähde kuin miehille.

Sosiaalisen mediankin osalta alle 25-vuotiaiden ikäryhmä erottuu parhaiten. Heistä melkein puolet on saanut elinluovutusta koskevaa tietoa sosiaalisen median kautta. Opiskelijat ja työväestöön kuuluvat ovat siitä keskimääräistä useammin elinluovutusta koskevaan tiedonhakuun hyödyntäneet väestöryhmät. Kun vertaa alle 25-vuotiaita 65 vuotta täyttäneisiin, havaitsee, että heistä neljä ja puoli kertaa useampi on saanut elinluovutusta koskevaa tietoa internetistä (66 % vs 15 %). Internetin merkitys tiedonlähteenä heikkenee sitä mukaa, mitä iäkkäämpiin ikäryhmiin siirrytään.

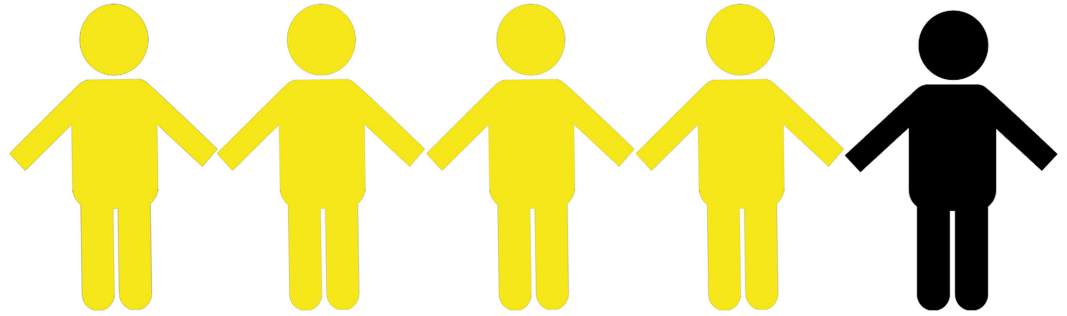
Elinluovutus 2017

Kansalaisten käsitykset elinluovutuksesta

KYLLÄ
4/5

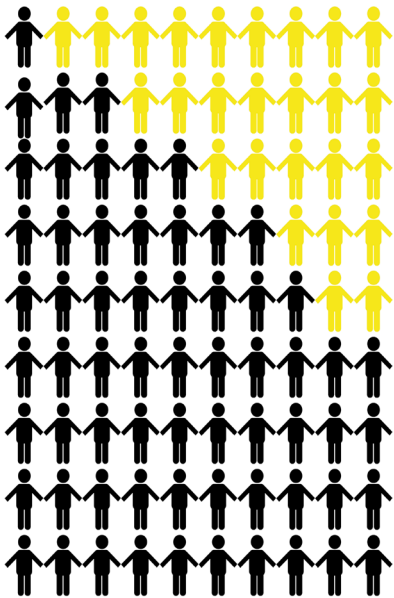
81 % on

valmis luovuttamaan
elimensä kuolemansa jälkeen.

Elinluovutukseen suhtautuu kielteisesti 8 %.

Jos oma sairauden hoito vaatisi, elinsiirron ottaisi vastaan 88 %.

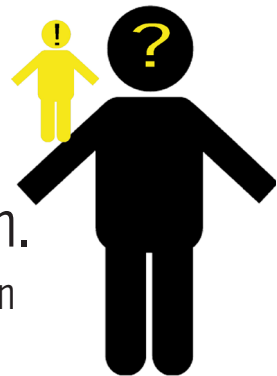

26 % on allekirjoittanut
elinluovutuskortin
mutta 93 % tuntee elinluovutuskortin.

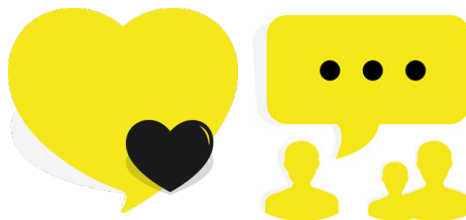

33 % tietää
läheisensä
elinluovutustahdon.

Puolet arvelee, että läheinen
tuntee elinluovutustahdon.

96 %
tietää, että munuaisen voi
luovuttaa läheiselleen.

55 %
mielestä julkisuudessa keskustel-
laan liian vähän elinluovutuksista.

**SANO KYLLÄ
ELINLUOVUTUKSELLE.**

kyllaelinluovutukselle

#elinluovutuskortti

@elinluovutus

www.elinluovutuskortti.fi